

ארחות חיים

ברכת כהנים

דמויות מופת

הרב שלמה גאנצפריד זצ"ל (ויקיפדיה)

הרב שלמה גאנצפריד זצ"ל

פוסק הלכה ואב בית הדין בעיר אונגוואר שבהונגריה.

חיבר ספרי הלכה, חידושים על התלמוד ופירושים על התורה והתפילות. מספריו המפורסמים בהלכה: ספר 'קסת הסופר' על הלכות סת"ם (ספרי תורה, תפילין ומזוזות) וספר 'קיצור שולחן ערוך' הכולל בצורה קצרה ומתמצנת את ההלכות שבחלק 'אורח חיים' וקצת מ'יורה דעה' של השולחן ערוך. ספר זה נחשב לספר ההלכה הנפוץ ביותר בקהילות אשכנז, עד להתפשטות הספר 'משנה ברורה'.

לאורם נלך

כשהחזן חוזר על התפילה (חזרת הש"ץ) לפני שהוא מתחיל את ברכת 'שים שלום' הכהנים נושאים את כפיהם ומברכים את 'ברכת כהנים'.

אם במנין בו אנו מתפללים יש כהן אחד בלבד, החזן אינו צריך לתת לו רשות לברך אלא החזן מתחיל מיד להקריא לו את הברכה במילה 'יברכך' והכהן חוזר אחריו כך עד סוף הברכה. אולם, אם ישנם שני כהנים או יותר, הם צריכים להמתין שיקראו להם 'כהנים' ויתנו להם רשות לברך. למנהג קהילות בני אשכנז אחד מהמתפללים הוא זה שאומר 'כהנים' ואז החזן מתחיל להקריא לכהנים את הברכה במילה 'יברכך'. למנהג קהילות בני ספרד, החזן עצמו אומר 'כהנים' ואז הכהנים מתחילים את הברכה במילה 'יברכך' ולאחר מכן החזן ממשיך ואומר 'השם' עד לסוף הברכה.

'ברכת כהנים' כשאין כהנים

אם במנין בו אנחנו מתפללים אין כהנים, החזן אומר את ברכת כהנים במקומם בנוסח הזה: 'אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת בתורה הכתובה על ידי משה עבדך, האמורה מפי אהרון ובניו כהנים, עם קדושיך כאמור: יְבָרְכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ, יֵאָר ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְיַחַנְכֵנוּ, וְיִשְׂאֵנוּ ה' פְּנֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְיִשְׂעֵנוּ לְךָ יְיָשֵׁם לְךָ שְׁלוֹם. וּשְׁמוֹ אֵת שְׁמִי עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם'.

במקרה זה אחר כל פסוק ופסוק לא נענה 'אמן' אלא 'כן יהי רצון'.

התפילות בהם נושאים כפיים

כהנים נושאים כפיהם רק בתפילה במנין ובחזרת הש"ץ. אולם לא בכל תפילה נברך את ברכת כהנים, אלא רק בתפילת החזרה של תפילות שחרית ומוסף.

מה לגבי תפילת החזרה של מנחה? בחזרת הש"ץ של תפילת מנחה הכהנים אינם נושאים את כפיהם. הסיבה לכך היא, שבזמן שבית המקדש היה קיים אסור היה לכהן ששתה יין לעבוד בבית המקדש. וכיון שבארוחת הצהריים הכהנים המבוגרים שותים יין, ואסור לכהן ששתה יין לשאת את כפיו, לכן אנחנו לא אומרים כלל את ברכת כהנים בחזרה של תפילת מנחה גם אם לא שתינו יין בארוחת הצהריים.

יוצא מכלל זה הן תפילת מנחה של תענית ותפילת נעילה ביום הכיפורים, שאותם אנחנו מתפללים סמוך לשקיעה. בתפילת החזרה של תפילות אלו הכהנים נושאים את כפיהם. הסיבה לכך היא, שבימים אלו אין חשש שהכהן ישתה יין, כי כולנו צמים, לכן גם בתפילת מנחה קטנה הסמוכה לשקיעה או בתפילת הנעילה של יום כיפור (אותה מתפללים סמוך לשקיעה) הכהנים ישאו את כפיהם ויאמרו את ברכת כהנים.

ברכת כהנים

כאשר הכהנים נושאים את כפיהם (כלומר מרימים את ידיהם כדי לברך את ישראל) הם מברכים 'ברכת כהנים'. ברכה זו כוללת שלושה פסוקים: 'יְבָרְכֶה ה' וַיִּשְׁמְרֶךָ, יְאָר ה' פְּנֵי אֱלֹהֵי וַיַּחַנְּךָ, יִשְׂא ה' פְּנֵי אֱלֹהֵי וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם' (במדבר ו, כד-כו).

ברכה זו גם נקראת 'הברכה המשולשת' כי יש בה שלוש ברכות (פסוקים).

ה' פונה אל משה רבנו ואומר לו: "דַּבֵּר אֶל אֶהָרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר: כֹּה תְבַרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אָמֹר לָהֶם' (במדבר ו, כג). מהמילים 'אמור להם' למדו חז"ל שהחזן צריך לתת רשות לכהנים לברך (וכל עוד לא נתנו להם רשות באמירת המילה 'כהנים' הם אינם יכולים לברך) וכן ולהקריא להם את הברכה מילה במילה.

שאלות חזרה

- מהן הסיבות לכך שאנחנו נוהגים שלא להסתכל על הכהנים בשעה שהם נושאים כפיהם?
- מתי לא מברכים ברכת כהנים? מדוע? האם אתם מכירים עוד מקרים בהם לא נברך ברכת כהנים?
- האם אתם יודעים מדוע כאשר החזן אומר את ברכת כהנים, כאשר אין כהנים במנין, אנו עונים 'כן יהיה רצון' ולא 'אמן'?
- האם אתם יודעים מה קורה כאשר החזן הוא בעצמו כהן, כיצד עליו לנהוג בזמן 'ברכת כהנים'?

נטילת ידיים לברכת כהנים

כאשר החזן מתחיל לברך את ברכת 'רצה', אם אנחנו כהנים, נתחיל ללכת לכיוון ארון הקודש, שם מתכנסים כל הכהנים שבמנין כדי לשאת את כפיהם ולברך יחד את ברכת הכהנים.

אולם לפני כן עלינו להתכונן לנשיאת הכפיים וליטול את הידיים, בדומה לכהן בזמן בית המקדש שהיה מקדש את ידיו בנטילה לפני שהיה מתחיל בעבודתו במקדש.

אמנם, לא ניטול את הידיים בעצמנו אלא נמתין שחברנו שהוא לוי יצוק (ישפוך) מים מהנטלה על ידינו. ואם אין לוי במנין שאנחנו מתפללים בו, יכול אחד מהמתפללים שהוא בכור ליטול לנו את הידיים, אבל אם גם אין מישהו שהוא בכור, אז ניטול את הידיים בעצמנו ולא יטול על ידינו מי שהוא ישראל ואינו בכור.

כיצד נתנהג בזמן ברכת הכהנים?

בזמן שהכהנים נושאים את כפיהם עלינו לעמוד מולם. אם המקום הקבוע בו אנחנו מתפללים נמצא ליד ארון הקודש, וכאשר הכהנים מתאספים ליד ארון הקודש לשאת את כפיהם אנחנו נמצאים מאחריהם ולא לפניהם, במקרה זה נזוז ממקומנו ונעבור למקום בו אנחנו נמצאים מול הכהנים או לפחות בצידם – בקו אחד עם הכהנים. באופן זה נזכה שברכת הכהנים תחול גם עלינו.

עלינו להיות קשובים ומרוכזים בברכות שהכהנים מברכים, כדי שנענה אמן אחר כל ברכה וברכה. למדנו שאסור לענות אמן 'חטופה', כלומר שאנו עונים 'אמן' לפני שהמברך סיים את הברכה. לכן גם כאשר אנחנו שומעים את ברכות הכהנים נמתין ולא נענה 'אמן' עד שהכהנים יסיימו לומר את הברכה. כך ננהג בכל ברכה וברכה מברכת הכהנים.

בזמן הברכה אנחנו אמנם עומדים מול הכהנים, אך נטה את עינינו כלפי מטה ולא נביט בכהנים עצמם. הסיבות לכך שאנחנו לא מביטים בכהנים הן: א. אם נביט הרבה בכהנים זה יכול להסיח את דעתנו ולא נהיה מרוכזים בברכה וגם נוכל לשכוח לענות 'אמן'. ב. בזמן שבית המקדש היה קיים, השכינה היתה שורה על ידיהם של הכהנים בזמן שהיו מברכים את העם ולפיכך היה אסור להסתכל עליהם בזמן הברכה. לכן בזמן הזה אנחנו נוהגים כזכר למקדש, שלא להביט בכהנים בזמן שהם נושאים כפיהם ומברכים ברכת כהנים.

